การครองเรือนตามหลักมรรคมีองค์ 8

THE HOUSEHOLDER TO THE NOBLE EIGHTFOLD PATH

สุทิน ไชยวัฒน์[1],
สุวิน ทองปั้น[2] และ จรัส ลีกา[3],
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2,3]
Sutin Chaiyawattana[1],
Suwin Thongpan[2] and Jaras Leeka[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus[1,2,3]
Corresponding Author, Email: Sutin_2506hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การครองเรือนเป็นการใช้ชีวิตคู่ในฐานะเป็นสามีภรรยาที่มีความรักเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกัน เพื่อสร้างความสุข ความมั่นคง ให้กับครอบครัว นอกจากความรักที่เป็นพื้นฐานในการทำให้ครอบครัวมีความสุขแล้ว การครองเรือนนั้นจะต้องใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรืออริยมรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตเพื่อเข้าถึงโลกียสุข และโลกุตตรสุข

คำสำคัญ: การครองเรือน; หลักมรรค 8

Abstract

The Householder is the way in which a couple lives as a loving husband and wife as the basis for living together in order to create happiness, security for the family. In addition to love, which is the basis for making families happy To occupy the house must use the Middle Way or the Noble Eightfold Path as a tool for living in order to reach the worldly happiness. And the supermundane happiness.

Keywords: The Householder; The Noble Eightfold Path

* ได้รับบทความ: 23 เมษายน 2564; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2564; ตอบรับตีพิมพ์: 21 มิถุนายน 2564
Received: April 23, 2021; Revised: June 7, 2021; Accepted: 21 June 2021

บทนำ

สถาบันครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยการเป็นแบบอย่างแห่งการสั่งสอนและการอบรมกุลบุตรให้เป็นคนดีของสังคม ปฏิบัติตนตามครรลองคลองธรรม ด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้องในเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนาได้ยกหลักของศีล 5 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กล่าวคือคนที่มีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรมย่อมมีคุณสมบัติที่ดี ด้วยการประพฤติประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2540 : 7-9) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่สร้างพฤติกรรมแห่งแรกของลูก การที่จะช่วยให้ครอบครัวมีความอบอุ่นพ่อแม่จะต้องศึกษาและรู้จักหน้าที่มีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศของครอบครัวให้อบอุ่นไว้อยู่ตลอดเวลาที่ผู้เป็นสามีภรรยาควรถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง (กีรติ บุญเจือ, 2523 : 19)

การปลูกฝังจิตสำนึกทางครอบครัวจึงเป็นเรื่องที่ดีสำหรับผู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันหรือการใช้ชีวิตคู่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ซึ่งปัญหาด้านการใช้ชีวิตคู่ทั้งหลายล้วนมีสาเหตุจากความล้มเหลวในการทำความเข้าใจกับหน้าที่และพลังแห่งจิตใจ ข้อขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยาและสามารถแก้ไขได้โดยต่างคนใช้กฎแห่งจิตใจไปในทางที่ถูกต้อง ทำให้พวกเขาอยู่ร่วมกันมีความเห็นพ้องต้องกันทั้งสองฝ่ายต่อจุดประสงค์และแผนการต่าง ๆ รวมทั้งความพอใจจากอิสรภาพส่วนบุคคล จะนำมาซึ่งชีวิตคู่ที่ราบรื่นเป็นความสุขโดยความรู้สึกของคนสองคนประสานกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน (เมอร์ฟีย์ โจเซฟ, 2558 : 215)

การทำให้ครอบครัวเป็นสุข มีสุขภาพจิตดีและมีความสุขร่วมกันระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะบิดามารดาผู้จะต้องเป็นแบบอย่างหรือแบบแม่แผน แม่แบบที่ดีแก่สมาชิกในครอบครัวในฐานะครูคนแรกของบุตรธิดาทำหน้าที่สร้างระเบียบวินัยและสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่สมาชิกของครอบครัวนับว่ามีความจำเป็นซึ่งความสุขในครอบครัวสามารถสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดมีและเจริญงอกงามขึ้นด้วยหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นหลักฆราวาสธรรม 4 หลักความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาบิดามารดากับบุตรธิดาหลักว่าด้วยความสุขของผู้ครองเรือนหลักการแบ่งทรัพย์และการใช้จ่ายทรัพย์และหลักคุณค่าแท้คุณค่าเทียมหลักธรรมเหล่านี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการพัฒนาครอบครัวให้มีความสุขได้ทั้งสิ้น (อภิญญวัฒน์ โพธิ์สาน, 2554 : 159)

การที่จะสร้างความสุขที่ดีให้กับครอบครัวนั้นไม่เพียงแต่การยึดหลักปฏิบัติทางศีล 5 หรือหลักฆราวาสธรรม 4 แต่ในทางพระพุทธศาสนายังมีหลักธรรมคำสอนอีกมากมายที่ใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติเพื่อนำมาประคับประคองชีวิตคู่ หรือการครองเรือนให้มั่นคง เพื่อให้เกิดครอบครัวที่อบอุ่น สำหรับหลักธรรมที่ผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการใช้ชีวิตคู่เพื่อให้ครอบครัวเกิดความสุขมีความมั่นคง คือ หลักมรรค 8 ที่ถือได้ว่ามีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคน โดยเฉพาะการนำมาประยุกต์

ใช้สำหรับการใช้ชีวิตคู่ กล่าวคือ มรรค หรืออริยมรรค เป็นทางอันประเสริฐ ทางของพระอริยะ การที่ทำให้เป็นพระอริยะ หมายถึง หนทางหรือแนววิธีที่ประเสริฐ สำหรับดับทุกข์ที่ทำให้ผู้ดำเนินเป็นอริยบุคคลได้ ที่ประกอบด้วยหลักธรรม 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ, สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ, สัมมาวายามะ, สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2544 : 194) ด้วยหลักธรรมนี้ถือได้ว่าช่วยในการสร้างชีวิตคู่ให้มีความสุขได้เป็นอย่างดี

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนได้ศึกษาเรื่องการใช้ชีวิตคู่ตามหลักมรรค 8 เพื่อต้องการทราบความหมายของมรรค 8 และการใช้ชีวิตคู่ว่าจะต้องดำเนินไปอย่างไรเพื่อที่จะให้ชีวิตคู่นั้นมีความสุข เพราะการครองรักครองคู่จะต้องมีข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง อีกทั้งการสร้างรากฐานครอบครัวที่อบอุ่นจะต้องเริ่มต้นจากสามีภรรยา ทั้งนี้การนำหลักมรรค 8 มาประยุกต์ใช้ในการใช้ชีวิตคู่ที่ผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ เพื่อให้เห็นประเด็นที่สำคัญและสามารถนำมาแก้ปัญหากับครอบครัวได้เป็นอย่างดี

วิเคราะห์การครองเรือนตามหลักมรรค 8

บทความเรื่องนี้ที่ผู้เขียนได้ศึกษามรรค 8 ว่ามีความหมายอย่างไร และประกอบด้วยหลักธรรมใดบ้าง จากปราชญ์ผู้รู้ และตามทัศนะของนักวิชาการ หลักการครองเรือน และการวิเคราะห์การครองเรือนตามหลักมรรค 8 ที่จะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

1. ความหมายของมรรค 8

มรรค แปลว่า ทาง, ทางดำเนิน, แนววิถี, วิถีทาง หมายถึงข้อปฏิบัติหรือแนววิธีสมัครปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นอีกคือ อริยมรรค, อัฏฐังคิกมรรค, มัชฌิมาปฏิปทา, ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา มรรค จัดเป็นอริยสัจ 4 ข้อสุดท้ายมีองค์ 8 คือ (1) สัมมาทิฏฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง (2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริที่ถูกต้อง (3) สัมมาวาจา วาจาที่ถูกต้อง (4) สัมมากัมมันตะ การงานที่ถูกต้อง (5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง (6) สัมมาวายามะ ความพยายามที่ถูกต้อง (7) สัมมาสติ สติที่ถูกต้อง (8) สัมมาสมาธิ สมาธิที่ถูกต้อง (พระธรรมกิตติวงศ์, 748)

อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ได้จริง สามารถทำลายธรรมะที่เป็นฝ่ายตรงข้ามได้ เช่นสัมมาทิฏฐิเกิดขึ้นก็จะทำลายธรรมะที่เป็นฝ่ายตรงข้ามคือมิจฉาทิฏฐิได้โดยเด็ดขาด สัมมาวาจาเกิดขึ้นก็จะทำลายธรรมะที่เป็นฝ่ายตรงข้ามคือมิจฉาวาจาได้โดยเด็ดขาด อย่างนี้เป็นต้น อริยมรรคมีองค์ 8 นั้นกล่าวความหมายโดยย่อคือ สัมมาทิฏฐิความเห็นถูกต้องเป็นการเห็นอริยสัจ สัมมาสังกัปปะ ความดำริถูกต้องเป็นดำริออกจากสิ่งที่ยึดติดและดำริ ไม่พยาบาทเบียดเบียน สัมมาวาจาวาจาถูกต้อง เป็นการเว้นวาจาที่ไม่ดีสัมมากัมมันตะการกระทำทางกายถูกต้อง เป็นการเว้นการกระทำทางกายที่ไม่ถูกต้อง สัมมาอาชีวะการเลี้ยงชีพถูกต้องเป็นการ ละการเลี้ยงชีพที่ไม่ถูกต้อง เลี้ยงชีวิตอย่างเหมาะสม สัมมาวายามะ ความเพียรถูกต้องเพียรและอกุศลเจริญกุศล 4 สัมมาสติระลึกถูกต้อง เป็นการระลึกที่กายเวทนา

จิตธรรม สัมมา สมาธิ ความตั้งมั่นถูกต้อง เป็นความตั้งมั่นของจิตในฌาน 4 ระดับ (สุภีร์ ทุมทอง, 2552 : 28-30)

มรรค คือ หนทางสู่ความดับทุกข์ เป็นหนึ่งในอริยสัจ 4 จึงเรียกอีกอย่างว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ เป็นทางสายกลางคือ เป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น ที่ประกอบด้วย (1) สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) หมายถึง ความรู้ในอริยสัจ 4 (2) สัมมาสังกัปปะ (ความคิดที่ถูกต้อง) หมายถึง ความคิดในการออกจากกาม ความไม่พยาบาท และการไม่เบียดเบียน (3) สัมมาวาจา (วาจาที่ถูกต้อง) หมายถึง การเว้นจากการพูดเท็จ หยาบคาย ส่อเสียด และเพ้อเจ้อ (4) สัมมากัมมันตะ (การปฏิบัติที่ถูกต้อง) หมายถึง เจตนาละเว้นจากการฆ่า โจรกรรม และการประพฤติผิดในกาม (5) สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง) หมายถึง การเว้นจากมิจฉาชีพ (6) สัมมาวายามะ (ความเพียรที่ถูกต้อง) หมายถึง สัมมัปปธาน 4 คือ ความพยายามป้องกันอกุศลที่ยังไม่เกิด ละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ทำกุศลที่ยังไม่เกิด และดำรงรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว (7) สัมมาสติ (การมีสติที่ถูกต้อง) หมายถึง สติปัฏฐาน 4 (8) สัมมาสมาธิ (การมีสมาธิที่ถูกต้อง) หมายถึง ฌาน 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2559 : 215)

มรรคมีองค์ 8 คือ หลักคำสอนทางจริยธรรมทั้งหมดของพระพุทธศาสนา จึงมีขอบเขตกว้างขวาง และมีรายละเอียดมาก แม้เพียงจะแสดงแนวการปฏิบัติที่เป็นหลักใหญ่โดยย่อให้ครบทุกหลักก็ไม่ทั่วถึงอยู่แล้ว ในที่นี้จึงยกเฉพาะหน้าที่ควรสนใจขึ้นมาชี้แจงเป็นตอนๆ ไป เท่าที่เห็นว่าควรรู้องค์ประกอบทั้ง 8 นี้ มิใช่ทาง 8 ทางหรือหลักการที่จะยกขึ้นมาปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปทีละข้อตามลำดับ แต่เป็นส่วนประกอบของทางสายเดียวกันต้องอาศัยกันและกัน เหมือนเกลียวเชือก 8 เกลียวที่รวมกันเข้าเป็นเชือกเส้นเดียวและต้องปฏิบัติเคียงข้างกันไปโดยตลอด การแยกหัวข้อจัดลำดับไว้เช่นนี้ เป็นการจัดคร่าว ๆ ตามความเด่นในขั้นตอนต่างๆ ของการปฏิบัติ เช่น สัมมาทิฏฐิจะเป็นข้อแรกเพราะในการปฏิบัติธรรมเริ่มแรกที่เดียวจะต้องมีความเห็น มีความเข้าใจหรือเชื่อถือถูกต้อง ตามแนวทางที่จะปฏิบัติเสียก่อน จึงดำริการและเริ่มประพฤติปฏิบัติ ให้ถูกทางด้านการปฏิบัติตามจึงต้องอาศัยพื้นฐานความเข้าใจที่เป็นต้นทุนไว้ก่อน เมื่อมีพื้นฐานความเชื่อ ความเข้าใจถูกต้องเป็นทุนไว้แล้ว การฝึกฝนพัฒนาคนขั้นต้น ๆ ก็จะมุ่งไปที่ความประพฤติทางกาย วาจา ที่เป็นชั้นภายนอก หรือชั้นหยาบ เพื่อเตรียมสภาพแวดล้อมให้พร้อมและให้เกื้อหนุนแก่การที่จะฝึกอบรมจิตใจ ซึ่งเป็นชั้นภายในความละเอียดกว่า ให้ได้ผลดีต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), (2544 : 225)

2. การครองเรือน

การครองเรือน คือ ชีวิต 2 ชีวิตมาอยู่ด้วยกันมีพฤติกรรมและกิจกรรมร่วมกันเหมือนชีวิตเดียวกัน การมาอยู่ร่วมกันเป็นชีวิตคู่ได้ก็คือความรัก กล่าวได้ว่าพลังแห่งความรักทำให้สิ่งทั้งหลาย เช่น ธาตุ 4 มารวมกันและทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้น เมื่อพลังแห่งความรักเจือจางลงกลายเป็นความชังพลังแห่งความชัง

จะทำให้สิ่งทั้งหลายแยกออกจากกันได้ ด้วยเหตุนี้ชีวิตคู่ของชายและหญิงที่มาอยู่ร่วมกันซึ่งต่อมาจะมีคนที่ 3 ซึ่งก็คือลูกเกิดตามมามาจากความรักทั้งคู่ จากการถนอมรักษาไว้ให้คงอยู่นิรันดร์ ไม่ให้ความชังที่เกิดมาทีหลังเข้ามาทำลายชีวิตครอบครัวหรือชีวิตคู่ของพวกเขาให้แตกหักสะบั้นไปได้ (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2549 : 31-33)

การครองเรือน คือ การที่ชายและหญิงที่คิดจะมีคู่ครองอย่าเพียงแต่ใช้ความรักเท่านั้น มาเป็นข้อพิจารณาสำคัญในการตกลงใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกับใครแต่ให้ใช้หลักคู่สร้างคู่สม ที่เรียกว่า สมาธิ ทำ สมชีวิธรรม มาเป็นหลักพิจารณาเลือกบุคคล ที่ตนจะแต่งงานด้วยแล้วอยู่ร่วมกันในฐานะเป็นภรรยาสามีเพื่อทำให้คู่สมรสมีชีวิตสอดคล้องกลมกลืนทำให้อยู่ครองชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างยืดยาว หลักสมชีวิธรรมของพระพุทธศาสนามี 4 ประการ คือ 1. มีศรัทธาสมกัน 2. การมีศีลสมกัน 3. การมีจาคะสมกัน 4. การมีปัญญาสมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2540 : 38)

การครองเรือน คือ การใช้ชีวิตครอบครัวชายและหญิงอยู่ด้วยกันถ้าไม่เป็นหมันแล้วย่อมต้องมีสมาชิกของครอบครัวเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และฉันเมื่อมีบทพวกเขาทั้งสองย่อมได้สถานะใหม่ในฐานะเป็นพ่อและแม่ ซึ่งมีหน้าที่จะต้องสร้างสันติภาพสัมพันธภาพที่ดีต่อบุตรธิดาของตนก่อน และบุตรธิดาที่เกิดมาก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อบิดามารดาของตนด้วย เพื่อให้ชีวิตครอบครัวของพวกเขาเป็นไปด้วยดีและมีความสุข พุทธศาสนาเสนอว่าบิดามารดาและบุตรธิดาควรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วยหน้าที่และสิทธิที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปทั้งสองฝ่ายตามหลักปฏิบัติในทิศ 6 ข้อทิศเบื้องหน้า ชีวิตของบิดามารดาและบุตรธิดาจึงจะมีสุขเป็นไปแบบราบเรียบเรียบร้อยด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย (อภิญญวัฒน์ โพธิ์สาน, 2554 : 161-162)

การครองเรือนเป็นการแต่งงานที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตใจของคู่รักทั้งสองคนเสียก่อนในเบื้องต้น ซึ่งมันต้องมาจากหัวใจและต้องเป็นหัวใจแห่งความรักเหนียวแน่น ความซื่อสัตย์จริงใจ ความเมตตา และความมั่นคงทั้งหมด ล้วนเป็นรูปแบบของความรักทั้งสิ้นทุก ๆ คู่จะต้องมีความซื่อตรงจริงใจต่อกัน การครองเรือนจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคู่ชีวิตที่มุ่งหวังไปสู่การสร้างครอบครัวที่อบอุ่นสร้างครอบครัวให้มีความสุข ซึ่งในสังคมปัจจุบันคงหาได้ยากนักที่จะมีการใช้ชีวิตคู่หรือการครองเรือนให้เกิดความสุข ด้วยปัญหาทางด้านสังคมและความเป็นอยู่ อีกทั้งสภาวะสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต เพราะการอาศัยความรักคงไม่เพียงพอต่อการสร้างชีวิตคู่ที่อบอุ่นได้ สิ่งสำคัญก็คือจะต้องมีความอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความเพียรพยายาม ความขยันในการประกอบอาชีพ และมีความประหยัด ในการสร้างฐานะให้ดียิ่งขึ้นไป (เมอร์ฟีย์ โจเซฟ, 2558 : 216)

3. การครองเรือนตามมรรค 8

จากการวิเคราะห์การครองเรือนตามมรรค 8 ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงในเบื้องต้นมาแล้วนั้น ตามความเข้ามรรค 8 ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการครองเรือนเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถช่วยให้ครอบครัวมีความ

สมบูรณ์ และมั่นคง เกิดความอบอุ่น อีกทั้งยังเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้ที่มีความประเสริฐดำเนินชีวิตไปด้วยความถูกต้อง ซึ่งจะได้อธิบายขยายความในลำดับต่อไป

3.1 สัมมาทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นที่ถูกต้อง แนวคิดที่ถูกต้อง ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เห็นว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ถือเป็นองค์แรกในมรรคมีองค์แปด อันเป็นแนวทางสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ มีปัญญาอันเห็นชอบ การใช้ชีวิตคู่หรือการครองเรือนสิ่งสำคัญคือการอยู่ร่วมกันด้วยความจริงใจหรือการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม สิ่งสำคัญคือการปฏิบัติตนอยู่ในหลักของศีลธรรม จริยธรรม อีกทั้งการจะอยู่ร่วมกันก็มีความคิดที่เหมือนกันคือคิดดีและสอดคล้องกับการปฏิบัติดีไปพร้อม ๆ กัน อีกทั้งสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นการจะให้ครอบครัวมีความสุขจะต้องมองในสิ่งที่ตนเองกระทำหรือคิดด้วยความถูกต้อง ดังนั้นแล้วการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นจะต้องเข้าใจในสภาวะสิ่งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ที่ผู้เขียนจึงได้ยกหลักอริยสัจ 4 (พระธรรมกิตติวงศ์, 2544 : 195) มาใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย คือ (1) ทุกข์ การครองเรือนสิ่งสำคัญคือปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว คู่สามีภรรยาควรเข้าใจว่าอะไรเป็นตัวต้นเหตุทำให้เกิดทุกข์ภายในครอบครัว เช่น ความยากจน ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันหรือความไม่ไว้ใจต่อกัน เป็นต้น (2) เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ (สมุทัย) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการครองเรือนเมื่อรู้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเราควรที่จะหาต้นตอสาเหตุที่มันเกิดขึ้นเช่นความยากจนมันอาจจะเกิดจากการที่คนในครอบครัวใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น หรือไม่ประหยัด ความไม่ไว้ใจต่อกันหรือไม่เข้าใจกันอาจจะเกิดจากพฤติกรรมหรือความคิดของคู่สามีภรรยาที่มีความหึงหวงจนเกินไป (3) ความดับทุกข์ (นิโรธ) เมื่อคู่สามีภรรยารู้ว่าปัญหาที่เกิดจากทุกข์นั้นเกิดจากอะไร สาเหตุที่นำมาสู่ความทุกข์ความลำบากของคนในครอบครัวเราควรที่จะทำและปฏิบัติอย่างไร เช่นความยากจน ความหึงหวงไม่ไว้วางใจกัน ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้คู่สามีภรรยาควรที่จะปรับพฤติกรรมและความคิดของตนเองให้ไปในทางที่ถูกต้อง (4) ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (มรรค) เมื่อสามีภรรยาประพฤติปฏิบัติและมีความคิดที่ถูกต้องแล้วสิ่งที่จะตามมาคือย่อมก่อให้เกิดความอบอุ่นภายในครอบครัวทำให้ครอบครัวมีความสุขอีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตรธิดา และเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

3.2 สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ความดำริที่ถูกต้อง หรือความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง สำหรับคู่สามีภรรยาจะต้องปฏิบัติที่มีข้อปฏิบัติไว้ 3 อย่าง คือ (1) ความคิดที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความคิดเสียสละและความคิดที่เป็นคุณเป็นกุศลทุกอย่าง กล่าวคือคู่สามีภรรยาเมื่อจะอยู่ร่วมกันแล้วห้ามคิดเพื่อหวังแต่ประโยชน์ของตนเองหรือเครือญาติของตัวเองแต่ควรคิดถึงอีกฝ่ายด้วยไม่ว่าจะเป็นคู่รักหรือเครือญาติของอีกฝ่าย ควรให้ความเสมอต่อกัน (2) ความที่ไม่เคียดแค้น ชิงชัง ขัดเคือง หรือเพ่งมองในแง่ร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะมุ่งเอาธรรมที่ตรงข้าม คือเมตตา กรุณาซึ่งหมายถึงความปรารถนาดี ความมีไมตรี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข ไม่มีความโกรธ กล่าวคือการใช้ชีวิตคู่จะต้องระงับความอิจฉาริษยาความพยาบาทความ

โกรธที่เกิดขึ้นภายในใจ ไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กระทำสิ่งที่ผิดพลาดไปแต่สิ่งสำคัญคือการให้อภัย และความมีเมตตาต่อกันซึ่งจะเป็นตัวพยุงความรักและครอบครัวให้มั่นคง (3) ความคิดที่ไม่เบียดเบียน เข้าใจโลกนี้ตามความเป็นจริง รู้ชัดในกฎแห่งกรรม หรือมีสามัญสำนึกในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเอง การใช้ชีวิตคู่ร่วมที่จะมีปัญหาหรือการทะเลาะ แต่สิ่งเหล่านั้นเราควรเข้าใจว่าครั้งหนึ่งเราเคยรักกันหรือตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน เราควรที่จะหันหน้าเข้าหากันพูดคุยด้วยความมีเหตุผลไม่มีการคิดทำร้ายหรือทำลายกันเพื่อให้ครอบครัวอยู่กันได้อย่างมีความสุข

คู่สามีภรรยาการจะอยู่ร่วมกันให้ครอบครัวมีความอบอุ่นมีความสุขนั้นสิ่งหนึ่งก็คือการดำริการพูดคุยหรือแม้แต่ความคิดควรที่จะคิดในสิ่งที่ดีที่ถูกต้อง จากอกุศลต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เราควรเข้าใจว่าเริ่มแรกจากการที่เราใช้ชีวิตคู่กันก่อนที่จะแต่งงานและมีครอบครัวก็คือการที่เราได้ศึกษาดูใจและทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอันเกิดจากความรัก แต่เมื่อแต่งงานใช้ชีวิตในแบบครอบครัว
ก็ย่อมจะมีอะไรหลายๆ อย่างที่ไม่ถูกใจ แต่เราควรเข้าใจว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่เราไม่ปรารถนาหรือไม่อยากให้เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วสิ่งที่มันเกิดขึ้นล้วนแต่เกิดจากตัวเราเองเป็นคนกระทำ การคิดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความสุขทางด้านจิตใจของคนในครอบครัวเมื่อเราคิดแต่สิ่งที่ดีงามมองโลกในแง่ดีสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวก็จะมีสิ่งที่ดี ๆ ตามมา

3.3 สัมมาวาจา หมายถึง วาจาที่ถูกต้อง สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือ วจีสุจริต 4 การงดเว้นจากการพูดเท็จ งดเว้นจากการพูดส่อเสียด งดเว้นจากการพูดคำหยาบ งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก (พระธรรมกิตติวงศ์, 2544 : 129) คำพูดที่เกิดจากคนสองคนหรือคู่สามีภรรยาที่จะใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัว การพูดจาควรที่จะให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน มีการพูดที่ยึดหลักของความเป็นจริงไม่มีการโกหกหรือหลอกลวงซึ่งกันและกัน หากต่างฝ่ายต่างโกหกพูดเท็จซึ่งกันและกันก็จะนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการนอกใจ ซึ่งจะทำให้เกิดการหย่าร้างกันได้ อีกทั้งคู่สามีภรรยาควรที่จะพูดคุยกันด้วยดีห้ามใช้คำที่พูดที่หยาบคาย และไม่ควรที่จะดุด่าว่าร้ายต่อกัน ควรใช้คำพูดที่มีเหตุผลพูดคุยกันด้วยดี เพราะนั่นจะเป็นสิ่งดีที่จะนำมาซึ่งความสุขให้แก่ครอบครัว อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตรธิดาได้นำไปปฏิบัติได้ เราควรเข้าใจว่าบุตรธิดาจะดีได้ย่อมมีแบบอย่างที่ดีในปัจจุบันนี้เด็กที่มีคำพูดที่รุนแรงพูดไม่สุภาพ ก็ล้วนแล้วแต่เกิดจากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือคนในครอบครัว เราควรเข้าใจว่าคำพูดที่เราพูดออกไปควรเกิดจากความคิดที่ดีงาม แม้บางครั้งอาจจะพูดออกไปโดยไม่รู้ตัว แต่เมื่อฝึกดี ๆ รู้จักข่มใจและพยายามที่จะพูดแต่สิ่งที่ดีออกมา เมื่อพัฒนาจนเกิดความชินคำพูดที่ดีก็จะติดตัวเราเอง โดยเฉพาะภรรยาที่สามีไม่เข้าบ้านก็เพราะคำพูด เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้แล้วก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุข

3.4 สัมมากัมมันตะ หมายถึง การงานที่ถูกต้อง กระทำชอบ ทำการชอบ กล่าวคือ คู่สามีภรรยาเมื่อใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัวการกระทำหรือความประพฤติก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพยุงให้ครอบครัว

เกิดความมั่นคงและทำให้คนในครอบครัวมีความสุข ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยอีกทั้งยังเป็นการเชิดหน้าชูตาให้กับครอบครัว มีแต่คนในสังคมหรือชุมชนกล่าวยกย่อง ชื่นชมในการกระทำและประพฤติปฏิบัติ การกระทำดีในที่นี้สำหรับครอบครัวมี 3 อย่าง คือ (1) การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (2) การงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ (3) การงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม (พระธรรมกิตติวงศ์, 2544 : 14) จากที่กล่าวมาในเบื้องต้นผู้เขียนได้ยกหลักของการประพฤติปฏิบัติทางกาย โดยนำศีล 5 หรือเบญจศีลเข้ามาประยุกต์ใช้ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ หรือการไม่เบียดเบียนผู้อื่นนี่เป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมโดยเฉพาะพื้นฐานของการสร้างครอบครัวที่ดี ประการแรก คือ การไม่ทำร้ายคนในครอบครัวการไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันและกัน ประการที่สอง คือ การไม่ขโมยสิ่งของของผู้อื่นหรือของคนในครอบครัว เพราะนั้นจะเป็นการกระทำที่นำตนเองหรือครอบครัวให้เกิดความเดือดร้อนตามมาในภายหลัง อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้แก่บุตรธิดา ประการที่สาม คือ การไม่ผิดลูกเมียของผู้อื่น หรือการมีชู้กับลูกเมียผู้อื่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนกับตนเองและครอบครัว เป็นที่ครหาของคนในสังคม เมื่อพิจารณาทั้งหมดทั้งมวลนี้จะเห็นว่าการกระทำทางกายทั้ง 3 นี้เป็นการทำลายครอบครัวอย่างแท้จริง เพราะจะทำให้ครอบครัวเกิดความวุ่นวาย อีกทั้งย่อมนำไปสู่การหย่าร้างกัน และอาจจะทำให้เสียทรัพย์ที่เกิดจากการกระทำของตน ผลร้ายที่สุดคือการต้องติดคุกจากการที่ไปทำร้ายผู้อื่นหรือคนในครอบครัว ผลที่ตามมาครอบครัวเกิดการแตกแยก เมื่อมีบุตรธิดาก็ส่งผลกระทบตามไปด้วย การงดเว้นจากการกระทำสิ่งที่ดีงามช่วยให้ครอบครัวเกิดความสุขความเจริญและเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในชุมชนหรือสังคม (เมอร์ฟีย์ โจเซฟ, 2558 : 215)

3.5 สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง การมีทรัพย์เป็นหลักประกันชีวิตของผู้ใช้ชีวิตครอบครัวว่าจะได้สุกวิธีหนึ่งซึ่งจะตรงกันข้ามกับความยากจนหรือความไม่มีทรัพย์สินเงินทองอะไรเลยจัดเป็นความทุกข์ ดังนั้นทางใดหรือวิธีการที่สุจริตอันใดอันจะก่อทรัพย์ให้เกิดมีขึ้นได้ก็ให้เร่งขวนขวายกระทำอย่างตั้งใจเพื่อเป็นหลักประกันของชีวิตโดยเฉพาะความอบอุ่นหรือความอุ่นใจปลาบปลื้มใจภูมิใจว่าเรามีเงินมีทองมีทรัพย์สมบัติที่หามาได้ด้วยเรี่ยวแรงและกำลังแห่งความขยันหมั่นเพียรของตนโดยชอบธรรม การมีเงินมีทองมีทรัพย์สมบัติสำหรับชีวิตคฤหัสถ์ถือว่าเป็นชีวิตที่แสดงถึงฐานะทางสังคมของบุคคลที่อยู่กันอย่างเป็นสุขในชุมชนเป็นกลุ่มคนนั้นจะทำให้คนอื่นยอมรับตน สุขเพราะมีทรัพย์ใช้จ่ายบริโภคโภคะสุข การมีเงินมีทองมีทรัพย์สมบัติสำหรับผู้ที่ใช้ชีวิต ถือว่าเป็นชีวิตที่สะดวกซื้อ สะดวกต่อการเป็นอยู่ในชีวิตทางสังคมด้วยอาจใช้ทรัพย์สินที่ตนมีนั้นสนองหรือสร้างประโยชน์แก่ชีวิตตนเองและคนอื่นได้ เช่น ตนเองสามารถมีสุขได้เพราะการจับจ่ายใช้สอยทรัพย์นั้นได้เลี้ยงดูคนที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ได้สุขจากทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่นั้นและได้ทำการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นมันเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่สังคมแก่เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์กันด้วยทรัพย์สินนั้นได้ด้วย (อภิญญวัฒน์ โพธิ์สาน, 2554 : 164)

3.6 สัมมาวายามะ หมายถึง ความพยายามที่ถูกต้องความเพียร เพื่อมิให้อกุศลธรรมอันการของ

คู่หรือการใช้ชีวิตคู่ในแบบครอบครัวสิ่ง สำคัญอีกอย่างคือความอดทนหรือความเพียรพยายามที่จะกระทำในสิ่งที่ดีงาม อีกทั้งในที่นี้เป็นความเพียรพยายามในเรื่องของการประกอบอาชีพหรือการทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ไม่ให้ครอบครัวเกิดความขัดสน อีกอย่างคือความเพียรพยายามเป็นสิ่งที่ช่วยให้การใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันโดยง่าย เพราะการใช้ชีวิตคู่กันแบบครอบครัวจะต้องใช้ความพยายามสูงเพื่อที่จะประคับประคองและทะนุถนอมความรักนี้ให้คงอยู่ เพราะสังคมทุกวันนี้บางครอบครัวอาจความพยายามความเพียรหรือความตั้งใจที่จะกระทำการงาน ไม่มีความขยันอดทนอดกลั้น ผลสุดท้ายเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาเมื่อปัญหามีมากขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมนำไปสู่การหย่าร้าง แต่เมื่อใดก็ตามที่คู่สามีภรรยาช่วยกันทำมาหากินประกอบอาชีพด้วยความสุจริต และมีความขยันอดทน เมื่อนั้นสิ่งต่าง ๆ ที่ตนปรารถนาก็ย่อมจะตามมา การมีทรัพย์สินเงินทองเป็นพื้นฐานอีกอย่างหนึ่งเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว สิ่งทุกครอบครัวจะขาดไม่ได้ความพยายามในการที่จะแสวงหาทรัพย์สินเพื่อมาใช้จ่ายในครอบครัวจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการสร้างความรักและความมั่นคงที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข (เมอร์ฟีย์, โจเซฟ, 2015 : 215-217)

3.7 สัมมาสติ หมายถึง สติที่ถูกต้อง การระลึกรู้อยู่ตลอดเวลาว่าตนเองกำลังทำอะไร การมีสติในการใช้ชีวิตคู่จึงถือเป็นอีกหลักธรรมหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันในแบบครอบครัวเพราะต้องอาศัยการใช้สติเข้ามาควบคุมอารมณ์และจิตใจของตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้หลงหรือเกิดความอยากในเรื่องที่ผิดศีลธรรมอันได้แก่ การทำร้ายร่างกายต่อผู้อื่นและคนในครอบครัว การลักเล็กขโมยน้อยหรือการขโมยทรัพย์สินของคนอื่นและคนในครอบครัว การผิดลูกเมียผู้อื่น การคบชู้หรือการคบซ้อนที่จะนำพาให้เกิดความขัดแย้งกับครอบครัวอื่นและเป็นเหตุให้เกิดความหย่าร้างเกิดขึ้น การพูดโกหกพูดปดมดเท็จหรือแม้แต่การพูดคำว่าเสีย คำหยาบคาย ดุด่าซึ่งกันและกัน อีกทั้งความไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน ความไม่จริงใจต่อกัน ยอมเป็นเหตุให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวได้ และปัญหาการเสพสุรายาเมาและสิ่งเสพติด ซึ่งปัญหาในด้านนี้ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่หลวงมากเพราะการดื่มสุราหรือยาเสพติดนำมาซึ่งโทษต่าง ๆ และทำให้เกิดผลในหลายๆ ด้านตามมา ไม่ว่าจะเป็นการทำให้เกิดโรคภัยคนสุดท้ายเดือดร้อนที่ครอบครัว อีกทั้งยังเป็นการนำพาไปสู่การเที่ยวในสถานที่ไม่เหมาะสมเช่นซ่องโสเภณี การพนันและอบายมุขต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการทำให้เสียทรัพย์สินโดยเปล่าประโยชน์ การติดสุราและยาเสพติดก็นำเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพไปซื้อ เมื่อไม่มีเงินก็จะขโมยสิ่งของภายในครอบครัวไปขายหรือแม้แต่ของคนอื่นทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ครอบครัวและคนในชุมชน เริ่มเมื่อไม่ได้เงินไปซื้อสุราและยาเสพติดก็จะเกิดความโมโหและทำร้ายคนในครอบครัวซึ่งเห็นอยู่ในยุคปัจจุบันในหลายๆ ครอบครัว ทั้งนี้สติจึงเป็นสิ่งที่เข้ามาควบคุมอารมณ์และความคิด เพื่อไม่ให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีเป็นตัวสนับสนุนให้คนในครอบครัวรู้จักที่จะคิดในสิ่งที่เป็นกุศล เมื่อมีสติแล้วความถูกต้องก็ย่อมจะตามมาส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข

3.8 สัมมาสมาธิ หมายถึง สมาธิที่ถูกต้อง ความตั้งมั่นแห่งจิต ที่เป็นความถูกต้องทางจิตโดยตรง และอีกทั้งเป็นการประคับประคองจิตใจให้เป็นปกติ การจะสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีความสุข จะต้องมีความตั้งมั่นหรือจิตใจที่มั่นคงความหนักแน่น พร้อมยอมรับกับทุกสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ยอมรับในสิ่งที่มีและพร้อมที่จะแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ครอบครัวจะอยู่ดีมีสุขก็ได้อาศัยความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านทางวัตถุทรัพย์สินเงินทอง ในด้านจิตใจคือ ความรัก ความมั่นคง ความเข้าใจ ความปรารถนาดีต่อกันและความห่วงใยซึ่งกันและกัน เก่งจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ความรักและความห่วงใยที่มีต่อกันยังคงอยู่ถาวร แม้ว่าจะเจออุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่ด้วยคู่สามีภรรยาได้ยึดหลักของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามอีกทั้งยังมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนกระทำสิ่งนั้นจะเป็นตัวช่วยให้ครอบครัวเกิดความสุขได้

สรุป

จากที่กล่าวมารากฐานที่มั่นคงและสร้างความสุขให้กับครอบครัว หลักมรรค 8 จึงเป็นอะไรที่สำคัญมากสำหรับในการช่วยพยุงความรักและสร้างครอบครัวให้เข้มแข็ง ด้วยเหตุที่ว่ามรรค 8 ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบของศีล สมาธิ และปัญญา ที่นำบุคคลให้ไปสู่ความเป็นผู้ประเสริฐ การนำหลักมรรค 8 มาประยุกต์ใช้ในการครองเรือนหรือนำมาใช้กับการใช้ชีวิตคู่จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยการใช้ชีวิตคู่แบบครอบครัวเป็นสิ่งที่ยากมากสำหรับคนที่ต้องการสร้างพื้นฐานของความมั่นคงภายในครอบครัว บางครอบครัวอยู่กันไม่รอดก็ด้วยการขาดหลักธรรมองค์ใดองค์หนึ่งที่ปรากฏในมรรค 8 เพราะหลักธรรมเหล่านี้ต้องประพฤติปฏิบัติให้ครบทั้งหมดจึงจะถือได้ว่าเป็นการนำไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง มรรค 8 จึงเป็นตัวสนับสนุนให้กับคู่สามีภรรยาได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยปัญหาของครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความหลากหลายซึ่งเกิดขึ้นจากหลายๆ ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นความไม่เข้าใจ ความหึงหวง ความยากจน และการทะเลาะทำร้ายกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดการหย่าร้าง และเป็นเหตุให้เกิดปัญหาที่นำพาให้ครอบครัวไม่มีความสุข แต่เมื่อครอบครัวใดนำหลักมรรค 8 ไปประยุกต์ใช้ครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวที่มีความสุขที่สมบูรณ์ มีความอบอุ่น การใช้ชีวิตคู่ของสามีภรรยาก็จะมีแต่ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการประพฤติดีปฏิบัติดี ไม่มีปัญหาต่าง ๆ ตามมาเพราะต่างคนต่างรู้สาเหตุและนำสาเหตุนั้นไปแก้ไข ผลที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามมรรค 8 ช่วยให้การใช้ชีวิตคู่ของคนในครอบครัวมีความสุขมีความอบอุ่น และมีความเจริญ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้คนในครอบครัวอื่นนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตรธิดา ได้รับการยกย่องจากคนในสังคมหรือชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

1. ชีวิตการครองเรือนในฐานะเป็นคู่สามีภรรยาที่แต่งงานถูกต้องตามประเพณีไทยมีการจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่สิ่งสำคัญแม้จะมีการสมรสด้วยการจดทะเบียนเพื่อเป็นสักขีพยานรักแล้วต้องสมรสด้วยการจดทะเบียนที่ใจของทั้งสองฝ่ายเพื่อความมั่นคงของความรัก

2. การใช้ชีวิตคู่จะมีการกระทบกระทั่งกันด้วยกายและวาจา ส่งผลทำให้อีกฝ่ายเกิดความไม่พึงพอใจบ้างถือเป็นเรื่องธรรมดาดังนั้นในการอยู่ร่วมกัน จึงต้องนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นเครื่องประคับประคองจิตใจคือการให้อภัย

3. การครองเรือนจะอยู่จนถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชรตามคำโบราณว่านั้นคู่สามีภรรยาจะต้องทำหน้าของตนเองให้สมบูรณ์ตามหลักทิศ 6 มีการดูแลซึ่งกันและกัน และสงเคราะห์ญาติพี่น้องของแต่ฝ่ายตามฐานะ

4. การครองเรือนจะต้องดำเนินชีวิตไปตามหลักทางสายกลางจึงจะพบกับความสุขทั้งโลกียสุขและโลกุตตรสุข

เอกสารอ้างอิง

กีรติ บุญเจือ. (2523). จริยศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พระธรรมกิตติวงศ์. (2544). ภาษาธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี่ยงเซี่ยง.

_____ . (2548). คำวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี่ยงเซี่ยง.

_____ . (2005). Kham Temple. Bangkok: Liang Chiang.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). ธรรมนูญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. (พิมพ์ครั้งที่ 200). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหธรรมมิก.

_____ . (2544). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

เมอร์ฟีย์, โจเซฟ. (แปลโดย ทศยุทธ). (2558). พลังจิตใต้สำนึก. สมุทรปราการ: สำนักพิมพ์เรือนบุญ.

สุภีร์ ทุมทอง. (2552). อริยมรรค 8. สมุทรปราการ: บริษัท ขุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2549). “คำนิยม” ใน ศาสตร์และศิลป์แห่งการใช้ชีวิตคู่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ระฆังทอง.

อภิญญวัฒน์ โพธิ์สาน. (2554). สุขวิถี มนุษย์ ชีวิต ความสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาสารคาม: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอภิชาติการพิมพ์.